

VILANOVA I LA GELTRÚ - CANIGÓ24ª ETAPA : VILAMANISCLE - CANTALLOPS

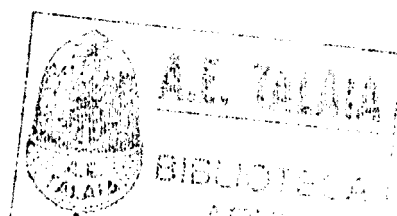
21 de gener 1990

HORARI PREVIST

Sortida de la Plaça de l'Estació de Vilanova.	5.30 h
Area de l'Empordà. <u>Esmorzar</u> .	7.45 h 8.15 h
Vilamaniscle. <u>Sortida</u> .	9 h
Sant Quirze de Colera. <u>Visita</u> .	10.15 h 10.30 h
Mas Corbera. <u>Reagrupament</u> .	12.10 h 12.25 h
Mirapols. <u>Dinar</u> .	15.10 h 16 h
Castell de Requesens. <u>Visita</u> .	16.35 h
Cantallops.	17.45 h
<u>Sortida cap a Vilanova.</u>	18 h
Vilanova i la Geltrú.	21 h

NOTES

- ** Esmorzarem a l'àrea de servei de l'Empordà.
- ** Dinarem pel camí, probablement a Mirapols.
- ** Si us plau, respecteu els reagrupaments i sigueu puntuals.
- ** Degut a la llargada de l'etapa es recomana no entretenir-se massa i procurar mantenir l'horari.

VILANOVA I LA GELTRÚ - CANIGÓ

24a ETAPA : VILAMANISCLE - CANTALLOPS

21 de gener 1990

La llarga etapa d'avui comença a Vilamaniscle; la pista que surt d'aquest poble (que en part ja vàrem recórrer a l'última etapa) ens menarà a l'antic monestir de Sant Quirze de Colera. Després de visitar aquestes imponents ruïnes continuarem vers el nord, travessarem el coll de Plaça i arribarem al mas Pils a les envistes del fronterer coll de Banyuls. Tot seguit seguirem una estona l'Orlina fins arribar al mas Corbera. A partir d'ací començarem una llarga pujada que ens portarà fins al coll de la Dona Morta (734 m); abans d'arribar-hi, però, tindrem ocasió d'admirar les ermites romàniques de Sant Genis Desprac i de Sant Martí de Baussitges.

Traspassat el coll iniciarem la llarga devallada vers la masia de Mirapols; a continuació la pista ens aproparà al restaurat castell de Requesens. Passat el castell trobarem la pista que ve de Cantallops; en aquest punt deixarem el GR i seguirem per aquesta pista fins arribar al poble on finalitzarem l'etapa.

=====

SANT QUIRZE DE COLERA

El monestir de Sant Quirze, o Sant Quirc de Colera era emplaçat a la capçalera de la vall de la riera de Sant Quirze o la Reguerada, que neix a la carena de l'Albera, prop del coll de la Perdiu. Les ruïnes del monestir són encara imponents i presenten vestigis de diversa cronologia.

El document més antic que fa referència al monestir és de l'any 927 i es tracta de la donació d'una vinya al seu abat Manuel. El 931, el comte Gausbert d'Empúries, pel seu testament, llegà al cenobi un extens alou que comprenia algunes valls de la serra de l'Albera i arribava fins al mar. El 935, el bisbe Guiu de Girona, a prec de l'abat Manuel, consagrà l'església del monestir dedicada a sant Quirze, sant Andreu i sant Benet, que havia estat reedificada.

El juny de 1285 el monestir de Colera fou testimoni de la invasió de Felip l'Ardit; Ramon Muntaner conta que els francesos passaren pel coll de la Maçana. Poc temps més tard, l'estiu del 1288, va patir els efectes d'una nova invasió, aquesta de Jaume de Mallorca, amb un fort contingent de tropes franceses, com ho contenen els Gesta Comitum Barcinonensium. Al segle XV hi ha les primeres notícies de la progressiva decadència del cenobi i el claustre ja mostrava ruïna. Amb els abats comendataris la davallada s'accentuà i el 1592 fou unit a Sant Pere de Besalú pel papa Climent VIII. Amb la desamortització del 1835 les propietats de Sant Pere de Besalú van ser subhastades i

l'antic monestir de Sant Quirze va ser comprat pel general empordanès Ramon de Nouvilas, els descendents del qual són encara avui els propietaris. S'hi instal·laren uns masovers que cuidaren del conreu de les terres i utilitzaren les esglésies i les dependències com a estables, pallisses i magatzems. Fa alguns anys que els darrers masovers abandonaren el lloc, que avui és deshabitat.

De l'antic monestir de Sant Quirze de Colera es destaca per les seves dimensions l'església basilical. Vora seu hi ha restes d'una altra església, anterior, i hi ha també, vestigis del claustre i de les dependències monàstiques. A l'esplanada de llevant hi ha restes de fortificació i, encara, cal afegir a aquest conjunt monumental, l'església romànica de Santa Maria, isolada uns 200 m a ponent d'aquest.

L'església de Sant Quirze de Colera és de planta basilical, de tres naus, amb un transsepte que sobreix pels costats i dona l'obertura dels tres absis semicirculars. Bàsicament aquesta església correspon a una reforma del segle XI, que afectà les estructures interiors, la façana i tota la capçalera, de l'antiga església consagrada el 935, de la qual s'aprofitaren una gran part de les parets mestres, l'estructura de la planta i altres elements de l'obra antiga. La porta del segle XI és formada per dos arcs de mig punt en degradació, amb llinda i l'espai del timpà reomplert amb carreuada; damunt aquesta façana hi ha un campanar de cadireta. Les tres naus de l'església són separades per pilars cruciformes als quals s'adossen les pilastres que sostenen els arcs. La volta de la nau central és de canó i les laterals presenten la particularitat de tenir una doble volta en el tram de llevant proper al transsepte, on la volta de quart de cercle es duplica a un nivell inferior per a permetre un millor engalzament amb el creuer, cobert amb volta de canó. Els absis són coberts amb voltes de quart d'esfera. El central té l'hemicycle decorat amb cinc arcuacions cegues suportades per columnes semicilíndriques que arrenquen d'una lata

socolada. Aquests absis són decorats exteriorment per arcuacions entre lesenes el central i el septentrional, mentre que el de migdia té lesenes però no arcuacions.

Adossada al mur meridional del creuer de l'església descrita, roman dempeus una part de la capçalera de l'església vella de Sant Quirze, que cal considerar anterior al 927, que s'identifica amb la que fou parcialment enderrocada i reaprofitada en la nova construcció consagrada el 935. Del claustre, tot el que en resta és un mur, paral·lel a la façana meridional de l'església, que posseix dues obertures geminades, separades per una pilastra rectangular. Aquest mur presenta un parament d'opus spicatum idèntic al d'aquelles parts de la basílica que pertanyen a l'obra de la primera meitat del segle X. L'espai quadrangular del claustre és encara identificable perquè és limitat a llevant, a ponent i a migdia per les dependències de l'antic cenobi. Aquestes dependències monàstiques mostren avui elements arquitectònics de cronologia diversa. A migdia hi ha un edifici força gran, que ha servit de masia fins fa poc, que sembla que era l'antiga casa de l'abat.

A l'esplanada que queda darrera els absis de la basílica hi ha restes de fortificacions que delimiten un recinte que enllaçava amb el conjunt d'edificis monàstics. De l'ala septentrional del creuer sortia un tram de muralla que anava fins a una torre angular, de planta quadrada, situada una trentena de metres a llevant; hi resten vestigis de sageteres. Uns 20 m al sud d'aquesta hi ha les restes d'una altra torre similar. El conjunt de l'obra de fortificació és datable al segle XIV.

L'església romànica de Santa Maria de Colera es troba uns 200 m a ponent del monestir. Va ser la parròquia de la població que vivia escampada dins del terme del cenobi de Sant Quirze. És un edifici d'una sola nau amb absis semicircular. La porta és a la façana de migdia, formada per dos arcs en degradació amb llinda i timpà. La volta de la nau és apuntada.

Tant l'església basilical de Sant Quirze, com l'esglesiola de Santa Maria, han estat objecte de diversos treballs de restauració; en la primera ha estat consolidada la part en perill.

Hi ha, encara, una altra església de Sant Quirze, que hom suposa que va ser construïda després de la desamortització, 3km al SW del cenobi, prop del mas Nouvilas, per asservir la parròquia del terme de l'antic monestir.

=====

=====

BAUSSITGES

L'agregat de Baussitges, del municipi d'Espolla, és format per una sèrie de masies esparses a la vall alta de la Rigarda; fins al segle XIX formà municipi independent, que incloïa una bona part de les terres del sector septentrional. L'església de Sant Martí de Baussitges fou consagrada pel bisbe Gotmar de Girona el 946 i en l'acta es precisen els límits de la parròquia

(Baucigis); fou possessió amb la de Sant Miquel de Frixe del monestir de Colera (segle XIII) i, posteriorment, de l'abadia de Vallbona, al Vallespir. El topònim és d'origen pre-romà.

L'església es troba avui sense culte, completament abandonada; és un interessant exemplar pre-romànic molt primitiu, d'una nau amb absis trapezial lleugerament desplaçat, potser anterior a l'acta de consagració. Els arcs torals i triomfal són ultrapassats i tenen aparells distints a la nau i a l'absis; el campanar, de cadireta, de tres pilastres és quelcom posterior. És situada en un bell indret a ponent i dominant la vall. A l'altre costat de la Rigarda hi ha el mas Roig i el mas de Sant Martí.

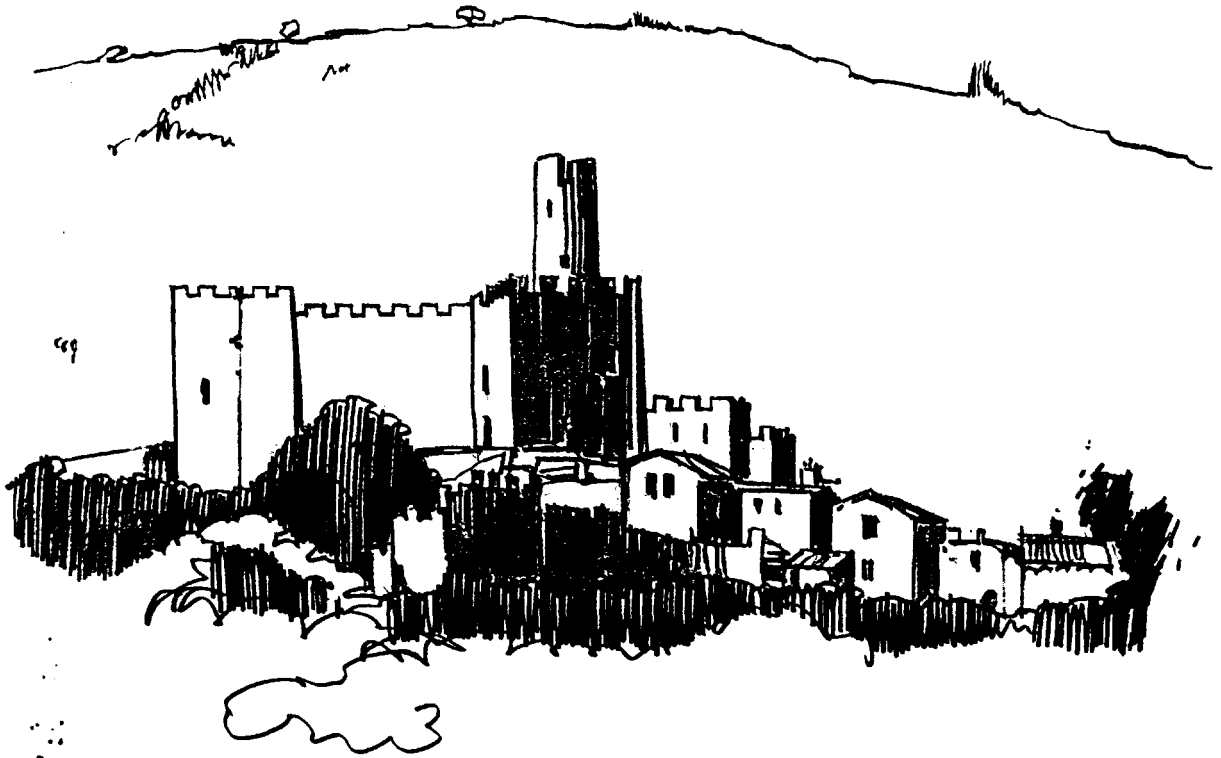
Uns 2 km al sud de Baussitges, a la riba dreta de la Rigarda, hi ha l'antiga parròquia de Sant Genís d'Esprac. És un edifici romànic d'una nau i absis semicircular bastit en distintes etapes; la part més antiga és el frontis, amagat en part al veí mas de Sant Genís, i té filades en aparell d'espiga, igual com el mur nord; la portalada, de dos arcs de mig punt en degradació, i la coberta de la nau són dels segles XII-XIII, mentre que l'absis es degué bastir en un moment intermedi. El mas proper es troba deshabitat.

El terme d'Espolla posseeix el nombre més elevat de sepulcres megalítics de la serra de l'Albera, amb alguns dels exemplars més interessants de l'Alt Empordà; són coneguts popularment per coves d'alarbs. Destaquen el dolmen del Barranc, uns 2 km al NE d'Espolla, el dolmen d'Arrenyagats, uns 5 km al N, el sepulcre corredor de la Cabana de l'Arqueta, un dels més grans de l'Albera, 1 km al SW, visible des de la carretera de Sant Climent, el sepulcre corredor de la Font del Roure, uns 7 km al N i els dòlmens del Mas Girarols, del Puig Balaguer i de les Morelles.

REQUESENS

L'antic poble de Requesens, al vessant sud del Puig Neulós, centra el sector del terme de la Jonquera que comprèn la capçalera de la riera de l'Anyet (dita aquí riera de Requesens). Enmig de grans boscúries d'alzines sureres, amb masies, avui abandonades, a les clarianes es destaquen l'antic castell, en un turó de 511 m a l'esquerra de la riera, el mas de l'Església, on hi havia la parròquia primitiva, i la parròquia-santuari de la Mare de Déu de Requesens. El lloc és esmentat el 859 en un precepte de Carles el Calb dins el pagus de Perelada. El castell apareix documentat des de mitjan segle XI i la seva història ha estat estudiada per P. Negre a partir dels arxius dels ducs de Medinaceli. Bastit per Gausfred II de Rosselló quan ja s'havien separat els comtats de Rosselló i Empúries, dins d'un alou que el comte Hug I d'Empúries, oncle seu, li havia confiat, aquest fet fou un dels motius de discòrdia entre els dos comtats. Al llarg del segle XII depengué encara dels comtes de Roselló, però ja en aquest segle apareix lligat al

l·linatge dels Rocabertí, que n'adquirí després la jurisdicció i la propietat fins a època moderna.

La imponent baluerna que és avui el castell de Requesens és una obra fantasiosa, d'unes grans dimensions, amb nombroses torres, merlets i espitlleres i altres elements de fortificació, deguda a la reconstrucció que a la fi del segle XIX manà fer el comte de Perelada Tomàs de Rocabertí-Dameto (mort el 1898) i acabà la seva germana Joana Adelaida (s'inaugurà amb una gran festa el 24 de juny de 1899). Hom utilitzà el granit de la contrada i a voltes és difícil de distingir els murs moderns dels escassos llençons medievals que foren respectats. La capella de Sant Romà, del castell, que imita l'estil romànic, aprofità el frontis de la primitiva parròquia, amb un notable portal de tres arcs en degradació, llinda i timpà amb un interessant baix-relleu que representa la Mare de Déu i l'Infant en un tron (segles XII-XIII). Aquesta antiga església parroquial de Santa Maria de Requesens es troba en part integrada al mas de l'Església, del segle XVIII, a migdia del puig del Castell (era un temple romànic, del segle XI, de planta basilical amb tres naus i tres absis semicirculars, molt desfigurat per les construccions modernes, amb un frontis d'època posterior que fou traslladat al castell). Esmentada des del segle XIV, era ja parròquia al segle següent (fou després sufragània de Cantallops).

El santuari de la Mare de Déu de Requesens, a l'altre costat de la riera, substituï l'església vella com a parròquia; és probablement obra de l'inici del segle XVIII. L'envolten l'hostaleria i altres construccions de la mateixa època. Era molt concorreguda la processó de la Tramuntana que partia de la capella de Sant Sebastià de Figueres, amb gent de tota la rodalia, per demanar que el vent bufés oportú i amb profit per a tothom i que alliberés l'Empordà de pestilències (originada el

1812 després d'una pesta de deu anys, se celebrà fins el 1888). La imatge gòtica de la Mare de Déu passà al castell de Requesens el 1899 (era de fusta i ha desaparegut).

En una clotada 2 km a llevant del castell hi ha el mas de Mirapols, en una vall afluent a la riera d'Anyet, que correspon al castell de Mira Pauli citat en els documets medievals.

CANTALLOPS

El terme municipal de Cantallops, de 19.63 km² de superfície, s'estén pel vessant meridional de la serra de l'Albera (contraforts sud-occidentals del Puig Neulós), en la zona de transició vers la plana empordanesa. És drenat per la capçalera de la riera de Torroella, que neix a la serra de les Canals i és tributària, per l'esquerra, del Llobregat d'Empordà.

El poble de Cantallops (340 h el 1979, 200 m) és a la dreta de la riera de Torroella. És un nucli agrupat entorn de l'església i les restes del castell, d'un interès remarcable per la seva arquitectura de caire popular, malgrat algunes alteracions

recents, com, per exemple, la destrucció del pou públic cobert de la Placa Major (segons sembla els de Vilanova no tenim l'exclusiva en malmetre el patrimoni històric). Les cases, característiques de la zona muntanyosa de la comarca, tenen la planta baixa destinada a corrals o cellers i el pis superior a habitació, sovint amb escala d'accés des de l'exterior, adossada a la façana, que pot anar precedida d'una terrassa sobre arcs i voltes de mig punt.

L'església de Sant Esteve de Cantallops és l'antiga capella del castell. És un edifici de dues naus amb capçalera carrada, que ha sofert moltes transformacions. D'aquestes dues naus, la septentrional, que es cobreix amb voltes de canó, presenta a la seva façana de ponent un aparell de pedres de granit, sense treballar, que podria datar-se del segle XI. El campanar, vora la paret occidental, era una de les torres del castell medieval de Cantallops; és una torre de planta rectangular, que fou sobrepujada un pis, on hi ha arcades de punt rodó per a les campanes.

Del castell de Cantallops, a part de la torre que fa de campanar ja mencionada, es conserven diversos vestigis a ponent del poble : uns murs esquitllats, amb restes de merlets i un tros de camí de ronda superior, que s'enlairen per sobre de les teulades de les cases que hi ha adossades. El traçat del recinte defensiu, força gran, és fàcil de seguir en aquest sector. A migdia i al nord de la plaça hi ha restes de sengles portals.

Al terme de Cantallops hi ha dos sepulcres megalítics, vora el mas Baleta, al sector occidental. El dolmen de Mas Baleta I, amb quatre lloses clavades i dues per coberta, i el dolmen de Mas Baleta II, a 200 m de l'anterior, que és una cista de petites dimensions, molt malmesa.

=====

BIBLIOGRAFIA

- ** Gran Geografia Comarcal de Catalunya.
Volum 4. L'Empordà.
Fundació Enciclopèdia Catalana.
- ** Gran Enciclopèdia Catalana.
- ** Catalunya Romànica.
Volum 8. L'Empordà I.
Fundació Enciclopèdia Catalana.
- ** Això és Catalunya. Guia del Patrimoni Arquitectònic.
Departament de Cultura de la Generalitat.
Editorial Plaza i Janés (1988).
- ** Descripció del GR-11.
Comité Català de Senders de Gran Recorregut.
- ** Dibuixos d'En Bernat Salvador.

Agustí Poch, gener 1990

Horari Parcial Total		Km
0.18 — 1.34	Som a un petit pla cobert de falgueres. Deixem les pistes embrossades a mà esquerra i anem pujant per un corriol que ens portarà al coll.	5,460
0.01 — 1.35	Som al coll. Sota nostre veiem la pista que hem d'anar a buscar. Baixem recte pel corriol en direcció NE fins a trobar la pista que seguirem cap a la dreta, tot baixant. Si anéssim en direcció a l'esquerra arribaríem a Puig Neulós.	5,520
0.49 — 2.24	Deixem pistes a dreta i esquerra; el sender va sempre endavant per la pista principal. Trobarem una tanca de fusta per impedir la fugida del bestiar; sou pregats de deixar-la tancada de nou.	9,290
0.05 — 2.29	Deixem una pista que s'enfila cap a l'esquerra, vorejant un torrent; continuem per la nostra i girem cap a la dreta.	9,580
0.12 — 2.41	Deixem una altra pista que puja cap a l'esquerra; seguim recte, tot baixant.	10,070
0.01 — 2.42	Primeres cases de Requesens (500 m). Hi ha un bar i alguna botiga de queviures. Sortim del llogarret, pista avall (SE), tot deixant a mà esquerra la font del Ferro.	10,120

REQUESENS

L'antic poble de Requesens centrava les masies que ocupaven les clarianes obertes en els densos boscos de sureres que cobreixen la capçalera de la riera d'Anyet, al vessant meridional del Puig Neulós. Els masos d'aquest antic terme, avui estan gairebé tots abandonats, a causa de la davallada de les activitats derivades de l'explotació del bosc, sobretot el carbó-neig i l'extracció de suro, davallada que marcà la tendència demogràfica d'abandonar aquest tipus de poblament isolat i concentrar-se als petits nuclis de la plana, més ben comunicats i dotats d'equipaments.

SANTUARI DE REQUESENS

El santuari de la Mare de Déu de Requesens, l'hostatgeria i les construccions annexes que l'envolten daten del segle XVIII, època de màxima esplendor de la processó de la Tramuntana. Aquest romiatge, que començava a la capella de Sant Sebastià de Figueres, s'instituí arran d'una epidèmia de pesta que assolà la contrada durant deu anys. A la processó, els romeus demanaven a la Verge que fes bufar aquest vent perquè esventés els miasmes i evités les pestilències; hom pregava, però, que ho fes amb moderació, car l'excés també era temut, tal com ho proven les rengleres

Horari Parcial Total		Km
0.08 — 2.50	Pista a mà esquerra, tancada per una cadena; continuem recte.	10,820
0.01 — 2.51	Al mateix costat hi ha una altra pista, també tancada per una cadena; és la que hem d'agafar.	10,870
0.04 — 2.55	Travessem un rierol sobre un pont de fusta. Deixem la pista que puja cap a l'esquerra i continuem per la de la dreta.	11,190
0.04 — 2.59	Travessem una riera i continuem amunt per la pista, tot deixant-ne una a l'esquerra.	11,580
0.04 — 3.03	Passem per una pineda, i no fem cas de les pistes que ens creuen perpendicularment. Anem per la que puja pel costat del mur de pedres. A la dreta queda el castell de Requesens, que es pot visitar.	11,950

de xiprers que emmarquen els camps de l'Empordà on la Tramuntana és, també, «un vent de gana».

EL CASTELL DE REQUESENS

Dalt d'un puig de 511 m, situat a la riba esquerra de la riera d'Anyet, es dreça aquesta imponent fortalesa, bastida al segle XI per Gausfred II de Roselló en un alou cedit pel comtat d'Empúries; el castell, de dimensions majestuoses, fou fantasiosament reconstruït a la darrerria del segle dinovè, aprofitant el granit de la contrada, cosa que fa difícil destriar els primitius llenços de muralles que encara es conserven entre les diverses torres i la profusió de merlets i d'espitlleres que constitueixen els principals atractius de la fortificació.

La capella del castell, sota l'advocació de Sant Romà, és un edifici neoromànic, amb portal de tres arquivoltes, llinda i timpà que conserva un baix-releu de la Mare de Déu i el Nen, obra dels segles XII-XIII.

SANTA MARIA DE REQUESENS

Situada a migdia del turó del castell, l'antiga església parroquial fou convertida, al segle XVIII, en l'actual mas de l'Església, ara deshabitat. El temple, bastit al segle XI, era un edifici romànic de planta basilical, amb tres naus dividides en dos pisos, i els dos absis corresponents, per bé que el central és amagat exteriorment per un forn.

Horari		Km
Parcial	Total	
0.09 — 3.12	Cruïlla de camins. Anem per la pista de l'esquerra.	12,180
0.08 — 3.20	Travessem una riera, a gual.	13,290
0.17 — 3.37	Deixem una pista que va cap a l'esquerra i veiem a prop les cases de Mirapols.	14,760
0.01 — 3.38	Mirapols. Passem pel costat del porxo de la casa principal i agafem un corriol que comença a baixar.	14,850

MIRAPOLS

És una masia situada en una clotada d'una vall affluent de la riera d'Anyet, a llevant del castell de Requesens. Per bé que alguns documents medievals la citen com el castell de Mira-Paulí, actualment és només una casa de pagès abandonada i mig enrunada.

La masia de Mirapols es divideix en dos cossos, l'un dedicat a habitació, amb un parell de pisos comunicats per una escala interior, i un segon cos destinat al bestiar, amb nombrosos estables que, aprofitant el desnivell del terreny, ocupen la planta baixa de la casa. A l'entrada principal hi ha un porxo de teulada inclinada i tres finestrals separats per pilastres quadrades.

Al voltant de la masia encara es veuen els antics camps de conreu, esglaiats en feixes que salven el pendent del vessant muntanyós.

L'ALZINA SURERA

El camí que fa cap a Mirapols recorre extenses suredes de sotabosc mediterrani, que contrasten amb els arbres de ribera, de fulla caduca, instal·lats ran dels corrents d'aigua que tributen a la riera d'Anyet, col·lector principal dels escorrers que davallen de Puig Neulós. Aquesta important presència de l'alzina surera permeté una rendible explotació del suro de la seva escorça, considerat d'excel·lent qualitat; així, devers l'any 1900, l'obtenció de suro i la manufactura de taps i d'altres derivats assolí el moment de màxima producció i s'inicià la mecanització d'aquesta indústria. Tanmateix després de la guerra civil començà una etapa de retrocés, a causa de l'encariment dels costos de producció i de la competència del suro extremeny; en un primer període, es reduïren les suredes explotades i es disminuí la producció, cercant un alt nivell de qualitat, però aquestes mesures no acon-

Horari		Km
Parcial	Total	
0.02 — 3.40	Travessem un rierol; el sender es torna a enfil·lar.	15,020
0.20 — 4.00	Creuem un torrent i continuem amunt per un tram una mica emboscat.	16,150
0.05 — 4.05	Creuem una torrentera. El corriol prossegueix amunt.	16,370
0.11 — 4.16	Coll de la Dona Morta (734 m). Girem una mica cap a l'esquerra i davall·lem per un corriol.	17,060
0.06 — 4.22	El camí es fa més ample.	17,480

seguien mantenir un nivell de productivitat rendible i s'inicià una època d'estancament d'aquesta indústria.

El camí de Mirapols travessa un petit bosquet de pi americà, espècie oriünda del sud-oest dels Estats Units. El pi americà és un arbre de tronc alt i recte, que ateny prop de 15 m d'alçària; les fulles, apegaloses i disposades en grups de cinc, són lineals i més llargues i verdes que les del pi blanc. El sotabosc és esclarissat, amb pocs arbusts i lianes.

EL MANTELL VEGETAL

El corriol que de Mirapols fa cap al coll Gran recorre dos sectors pertanyents a diferents regions biogeogràfiques: un de caràcter mediterrani als indrets amb bona isolació, on l'alzina-surera conviu amb el bruc i l'estepa blanca, i un altre de caire eurosiberià, arrecerat als indrets més humits, on diverses espècies caducifòlies, entre les quals senyoreja el roure, donen suport a un sotabosc ric i divers on destaca, com més augmenta l'altitud, el grèvol. Vora la riera de Mirapols hi ha formacions d'avellaners.

LA PLANA DEL GOLF DE ROSES

Del coll Gran estant, hom té una visió panoràmica del golf de Roses, que clou una extensa plana reblerta pels al·luvions fluvials de la Muga i del Fluvià, entre la serra de Rodes i el massís del Montgrí, anomenat també, a causa del seu perfil, la serra del Bisbe mort, l'anell del qual és representat pel castell que corona la muntanya. Aquesta plana, gràcies a una secular activitat humana, ha esdevingut un terrer fèrtil, amb nombroses explotacions agràries. La costa del golf de Roses, zona de turisme tradicional ja

Horari			Km
Parcial	Total		
0.06 — 4.28	Trobem una plaçota dintre el bosc; hi agafem una pista que va cap a l'esquerra.		17,910
0.15 — 4.43	Passem pel costat d'un estable. La pista gira cap a la dreta, tot baixant.		19,170
0.08 — 4.51	Bifurcació. Agafem la pista de l'esquerra, de baixada.		19,680
0.03 — 4.54	A mà dreta, tocant al camí, hi ha l'ermita pre-romànica de Sant Martí de Baussitges, en runes.		19,980
0.03 — 4.57	Bifurcació. Anem per la pista de la dreta.		20,180
0.18 — 5.15	Nova bifurcació. Anem per la pista de l'esquerra. La de la dreta va a l'ermita de Sant Genís Desprac, d'estil romànic, ben conservada i força interessant; es troba a uns 5 minuts d'aquest punt.		21,630

al començament de segle, ha sofert, a partir de la dècada dels seixantes, els efectes del *boom* turístic, representats pels grans blocs d'apartaments i hotels que lleven l'encís d'aquesta contrada litoral.

BAUSSITGES

Aquest agregat d'Espolla fou, a la darrereria del segle XIX, municipi independent, i aplegava les nombroses masies esparses de l'alta vall de la Rigarda, de les quals només tres romanen habitades. L'indret era centrat per l'església de Sant Martí de Baussitges, *que era* sense culte i abandonada. El temple, que correspon a un estil pre-romànic molt primitiu, és d'una sola nau, amb arc toral i absis trapezial desplaçat; el campanar de cadireta, truncat i amb tres pilastres, és més modern.

SANT GENÍS DESPRAC

Aquesta capella romànica, que fou parròquia rural, és tancada i només s'obre al culte en determinades festivitats. És d'una sola nau, amb un absis semicircular, que fou bastit en diferents èpoques; la porta té dos arcs de mig punt en degradació i el mur septentrional té ornamentació en aparell d'espiga; el campanar d'espada, escapat, és d'un sol ull. La part més

antiga de la capella és el frontis, que en gran part roman amagat al proper i deshabitat mas de Sant Genís.

CLIMA MEDITERRANI SUBHUMIT

El clima de les Alberes es caracteritza per un palès caire estacional: l'hivern no hi és gaire dur, amb temperatures mitjanes que s'atansen als 5°C, mentre que l'estiu hi és calorós, amb temperatures medials que ultrapassen els 20°C de juny a setembre. Les precipitacions oscil·len entre els 600 i els 900 mm l'any, amb màxims equinoccials. De novembre a març, la tramuntana, que bufa amb bastant d'intensitat, augmenta la sensació de fredor.

ELS COLLS DE L'ALBERA

Les muntanyes Alberes, ara pelades i deshabitades, havien estat cobertes de boscos i força poblades, tal com ho proven la gran quantitat de masies i llogarrets avui abandonats i les nombroses esglésies. En èpoques pretèrites, els colls de l'Albera eren molt transitats per la gent d'ambdós vessants de la muntanya. Entre els viatgers il·lustres destaquen: Hanníbal, que féu passar els setze elefants del seu poderós exèrcit pel coll Tarrés, durant la Segona Guerra Púnica (si més no, aquesta és l'opinió de mossèn Jacint Verdager; Rafael Gay de Montellà, en canvi, creu que el general cartaginès passà pel coll de Banyuls); Felip l'Agosarat, que traspasà l'Albera pel coll de Pal de la Maçana, aconseguint així burlar la vigilància establerta per Pere II el Gran als colls del Portús i de Banyuls, a l'inici de la seva dissortada croada contra Catalunya; les tropes republicanes espanyoles que, després de la caiguda de Barcelona el febrer de 1939, fugiren a França pel coll de Banyuls, fira del vell camí del Vallespir i del Rosselló, bo i deixant abandonats gran nombre de vehicles, ara inidentificables, i, segons alguns, diversos tresors amagats a les soques dels arbres, cosa que esperonà una recerca desaforada, responsable de la definitiva desforestació.

Prop de Portbou hi ha el coll dels Belitres, lloc de pas de la Via Pretoriana que, venint de Cotlliure i de Banyuls, enfilava el coll i davallava per Sant Miquel de Colera cap a Peralada i Figueres, on s'unia a la Via Augusta.

Horari			Km
Parcial	Total		
0,23 — 5,38	Arribem a una collada, i tot seguit comencem a baixar.		23,570
0,27 — 6,05	Anem baixant. Passem pel costat de la masia de Corbera. Després de la masia arribem a una cruïlla, on agafem la pista de l'esquerra (direcció Est), i un parell de minuts després travessem la riera de la Freixa, bastant ampla.		25,900
0,16 — 6,21	Entrem al terme municipal de Rabós; continuem per la pista.		27,180
0,16 — 6,37	A mà esquerra queda el mas d'En Pils.		28,310
0,31 — 7,09	Final de la pujada. Som al coll de Plaja. Baixem.		30,590
0,35 — 7,44	Convent de Sant Quirc de Colera. A l'esquerra del camí hi ha una font. Continuem per la pista, de baixada. Aviat creuarem una riera.		32,920

SANT QUIRC DE COLERA

Antic monestir benedictí, situat a la capçalera de la vall de la Reguera-da. Anomenat popularment «el Convent», és una construcció romànica del segle xi, per bé que les primeres notícies i alguns elements de la basílica corresponen a la centúria anterior.

El temple és de planta basilical, amb tres naus amb creuer, separades per pilars cruciformes i amb pilastres adossades que sostenen els arcs. La nau central és coberta per una volta de canó. Hi ha tres absis semicirculars amb volta de quart d'esfera i decorats exteriorment per lesenes i arcs cecs. Els murs són ornats amb aparell en espiga; la porta té dos arcs de mig punt en degradació i llinda, i el campanar de cadireta és mig derruït. De l'antic claustre, només en resten tres arcades.

Al costat sud hi ha un absis trapezial amb volta de canó, que correspon a la primitiva construcció. També en aquesta banda hi ha l'antiga casa de l'abat. Darrera l'absis de la basílica es troben les restes del clos murallat que tancava les diverses dependències monàstiques.

SANTA MARIA DE COLERA

És l'antiga parròquia del vell terme de Sant Quirc, situada a un centenar de metres llarg del monestir de Colera. És un temple romànic, de fàbrica severa, sense cap ornamentació; l'església és d'una sola nau, coberta amb volta apuntada i closa en absis semicircular; els murs són de carreus i la porta, situada a migdia, té dues arquivoltes, amb llinda i timpà.

SANT QUIRC DE COLERA, MIL ANYS ENRERA

Aquest monestir constituï el centre de repoblament i una gran explotació agrària, tal com ho relata Lluís Racionero a la seva novel·la *Cercamón*, on fa una reconstrucció històrica de la vida en aquesta contrada devers l'any 1000: «Una acurada extensió de conreus rodejava el monestir: horts amb arbres fruiters i verdures vora la font abundosa, ordenats en feixes contingudes per murets de pedra ben posada; més enllà, blat i userda; pujant els vessants de la vall, vinyes assolellades i grisos olivets que circumdaven la rodalia amb una ben traçada corona de plata. Els llecs i els pagesos masovers ajudaven els frares en la verema del raïm i aqueixos, coneixedors de l'art de fer vi i aiguardents, vessaven el most dels raïms aixafats pels homes en bótes de fusta escollida».

ELS ASPRES DE L'ALBERA

Els Aspres és el nom que hom dóna a la contrada de Sant Quirc de Colera, situada a redós de la serra de la Balmeta. Són terrenys formats per suaus ondulacions que precedeixen les carenes muntanyoses que emmarquen la plana empordanesa i que, geològicament, estan constituïts per materials paleozoics de tipus esquistós. El mantell vegetal que cobreix aquests aspres és integrat per una vegetació baixa, de tipus matollar, sense presència arbòria.

LA TORTUGA MEDITERRÀNIA

Prop de Vilamaniscle hi ha el mas Pòlit, que hostatja un centre de protecció i reproducció de tortugues mediterrànies. Aquest queloni, d'origen antropolòpic, ja que hom pensa que fou introduït pels fenicis, ocuparia en condicions òptimes les terres dels Aspres de l'Albera i del Cap de Creus. La tortuga mediterrània, que viu de 20 a 25 anys, és un animal amb cos de coloració grisenc i closca molt bombada, d'uns 20 cm de llarg i que pren colors diversos (groc, taronja o verdós), barrejats amb un pigment fosc que se situa al centre de les plaques i que s'enfosqueix amb l'edat.

Horari		Km
Parcial Total		
0.18 — 8.02	Deixem una pista a mà dreta, que ens portaria a Rabós.	34,410
0.04 — 8.06	Travessem una riera, a gual.	34,720
0.04 — 8.10	A mà esquerra hi ha un camí que porta al mas de Mallol; continuem per la pista.	35,040
0.20 — 8.30	Pista a mà dreta que va a Rabós; anem per la de l'esquerra, que porta a Vilamaniscle.	36,820
0.20 — 8.50	Entrem a Vilamaniscle pel carrer de Sant Vicenç. És un poblet de 123 habitants segons el cens del 1970. Sortim del poble pel carrer de la Tramuntana, que es continua per una pista que va pujant en direcció NE.	38,750

VILAMANISCLE

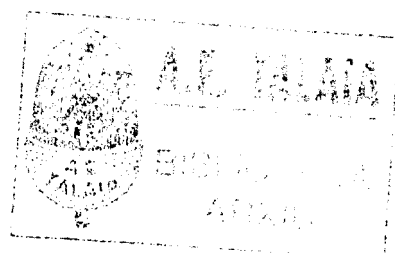
És un poble que centra un municipi modest i que s'estén pels contraforts sud-orientals de l'Albera. La població, escassa, ha seguit una evolució paral·lela a la producció vinícola, activitat que abans de la fil·loxera aconseguí gran importància; bona part dels 114 habitants censats el 1981 viuen de la vinya, que ocupa més de la meitat del terme.

Els carrers de Vilamaniscle s'esglaonen costeruts per un serrat de 169 m d'alçària. Les cases, modestes, són dels segles XVII-XIX i tenen dues plantes, amb els baixos destinats a corrals i cellers, coberts amb voltes.

A l'extrem sud-oest del poble es conserva un pou públic i, mig quilòmetre al nord, hi ha un menhir de més de 3 m d'altura, anomenat la Pedra Dreta.

EL CASTELL DE VILAMANISCLE

És, de fet, una casa pairal fortificada, en estat d'abandó. L'edifici és un gran casalot de tres plantes, amb portal adovellat, coronat per un escut barroc, a la façana principal. Al mur, hi ha un matacà a la part superior i rengles de sageteres a la part inferior.

Horari		Km
Parcial Total		
0.03 — 8.53	A mà esquerra queden les últimes cases del poble.	38,970
0.13 — 9.06	Arribem al coll de la Serra i agafem la pista que baixa cap a l'esquerra.	40,170
0.06 — 9.12	Deixem una pista a mà esquerra i continuem per la que ja seguïem.	40,600
0.18 — 9.30	Travessem una petita riera. 50 metres més enllà, deixem a mà esquerra la pista que va a l'ermita de Sant Silvestre, d'estil romànic, que es troba a uns dos minuts. Iniciem una lleugera pujada cap al coll que yeiem al fons.	42,240

SANT SILVESTRE DE LA VALLETA

Aquesta petita església centrava el llogarret de la Valleta quan, a l'època medieval, era només un conjunt de masies disperses. El temple, que correspon a un estil romànic molt primitiu, és un edifici d'una nau amb volta de canó i rematada per un absis de planta semicircular a l'exterior i de feradura a l'interior; la porta, amb doble arquivolta, i el campanar d'espadaanya, escapat, corresponen a una època posterior. El seu estat d'abandó sembla resolt amb les tasques de recuperació endegades per l'Associació d'Amics de Sant Silvestre, grup que hi organitza, endemés, diverses activitats recreatives.

L'INCENDI DEL JULIOL DE 1986

Aquest incendi, que arrasà bona part de la massa forestal de la serra de Rodes i de les Alberes, cremà a la Valleta un important alzinar i les pinedes que havien estat replantades de feia poc.

El foc ha estat tradicionalment el gran enemic del bosc als països mediterranis, on l'estiu és molt sec i assolellat. Els pins i gran diversitat d'arbusts cremen amb gran facilitat, gràcies a la resina, que facilita la combustió, i a les pinyes, que actuen d'agents propagadors. Dissortadament, però, l'augment esfereïdor d'incendis forestals en els darrers vint anys no respon només a fenòmens naturals, sinó, sobretot, a l'increment d'una presència humana que es tradueix en la provocació conscient o inconscient d'incendis i a la manca d'una política de prevenció i de dotació tècnica de mitjans d'extinció.